

De belofte

Ander werk van Damon Galgut in Nederlandse vertaling

De goede arts (roman, 2003)

Het bedrog (roman, 2008)

De groeve (roman, 2010)

In een vreemde kamer (roman, 2011)

Damon Galgut

De belofte

Vertaald door Rob van der Veer

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV

2021

Opgedragen aan Antonio en Petruchio
voor alle vertegenwoordigings-, kook- en reiskunsten

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

De uitgever ontving een productiekostensubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *The Promise*
Oorspronkelijke uitgever Chatto & Windus
Copyright © 2021 Damon Galgut
Copyright vertaling © 2021 Rob van der Veer / Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259 1017 XJ Amsterdam

Omslag Roald Triebels
Omslagbeeld Laura Knight (1877-1970), *A Breezy Day* /
© Estate of Dame Laura Knight / Bridgeman Images
Foto auteur Alamy

ISBN 978 90 214 2455 2 / NUR 302
www.querido.nl

Vanochtend ontmoette ik een vrouw met een gouden neus. Ze zat in een Cadillac met een aapje in haar armen. Haar chauffeur stopte en ze vroeg aan me: 'Bent u Fellini?' Met een stem als van metaal ging ze verder: 'Waarom zit er eigenlijk niet één normaal mens in uw films?'

– Federico Fellini

Inhoud

MA

9

PA

IOI

ASTRID

175

ANTON

251

Verklarende woordenlijst

317

MA

Zodra de metalen doos haar naam uitspreekt, weet Amor dat het gebeurd is. Ze verkeert al de hele dag in een gespannen, hoofdpijnachtige stemming, bijna alsof ze in een droom is gewaarschuwd, maar niet meer weet wat die waarschuwing inhoudt. Een teken of beeld, dicht onder het oppervlak. Problemen benedendeks. Ondergronds vuur.

Maar als de woorden hardop tegen haar gezegd worden, hecht ze er geen geloof aan. Ze doet haar ogen dicht en schudt haar hoofd. Nee, nee. Het kan niet waar zijn wat haar tante haar net verteld heeft. Er is niemand dood. Het is maar een woord, meer niet. Ze kijkt naar het woord dat daar op het bureau ligt als een insect op zijn rug, zonder verklaring.

Dat is in het kantoor van mevrouw Starkey, waar de stem over de intercom haar naartoe heeft gestuurd. Amor wacht en wacht al zo lang op dit moment, heeft zich er zo vaak een voorstelling van gemaakt, dat het al een feit lijkt te zijn. Maar nu het moment echt is aangebroken, voelt het veraf en droomachtig. Het is niet gebeurd, niet in het echt. En vooral niet met ma, die altijd, altijd in leven zal blijven.

Gecondoleerd, zegt mevrouw Starkey weer en verbergt haar grote tanden achter dunne, samengeperste lippen. Volgens sommige andere meisjes is mevrouw Starkey lesbisch,

maar het is moeilijk voorstelbaar dat ze met iemand aan seks zou doen. Of misschien heeft ze het één keer gedaan en walgt ze er sindsdien voorgoed van. Het is een verdriet dat we allemaal moeten dragen, gaat ze op ernstige toon verder, terwijl tante Marina trilt en telkens even met een tissue haar ogen dept, hoewel ze altijd op ma heeft neergekeken en het haar geen zier kan schelen dat ze dood is, ook al is ze dat niet.

Haar tante loopt met haar mee naar beneden en wacht buiten terwijl Amor naar het leerlingenspension gaat om haar koffer in te pakken. Ze woont er al zeven maanden, wachtend tot wat niet gebeurd is gaat gebeuren, en elke seconde van die periode heeft ze de lange, koude zalen met hun vloerbedekking van linoleum gehaat, maar nu ze moet vertrekken, wil ze niet weg. Het enige wat ze wil is op haar bed gaan liggen, in slaap vallen en nooit, nooit meer wakker worden. Net als ma? Nee, niet net als ma, want ma ligt niet te slapen.

Langzaam stopt ze haar kleren in de koffer en gaat ermee naar beneden, waar haar tante voor het hoofdgebouw van de school staat te kijken in de vijver. Dat is een dikke, zegt ze en wijst in de diepte, heb je ooit zo'n grote goudvis gezien? En Amor zegt nee, hoewel ze niet kan zien welke vis haar tante aanwijst en trouwens, het is ook allemaal niet echt.

Als ze in de Cressida stapt, is dat ook niet echt, en wanneer ze over de bochtige schoollaan glijden is het uitzicht uit het raampje een droom. De jacaranda's staan allemaal in bloei en de helderpaarse bloesem is protserig en vreemd. Wanneer ze bij de hoofdingang komen en rechts afslaan in plaats van linksaf en ze zichzelf hoort vragen waar ze heen gaan, heeft haar stem iets echo-achtigs, alsof er iemand anders praat.

Naar mijn huis, zegt haar tante. Om oom Ockie op te ha-

len. Ik moest gisteravond haastje-repje de deur uit toen het, je weet wel, toen het gebeurde.

(Het is niet gebeurd.)

Tante Marina kijkt even opzij met kleine, mascara-omrande ogen, maar het meisje reageert nog steeds niet. De teleurstelling van de oudere vrouw is bijna tastbaar, als een stiekeme scheet. Ze had Lexington kunnen sturen om Amor van school op te pikken, maar ze is juist persoonlijk gekomen, want ze is graag behulpzaam in een crisis, dat weet iedereen. Achter haar ronde gezicht met zijn kabuki-achtige make-up hongert ze naar dramatiek, geroddel en ordinair spektakel. Op tv is bloedvergieten en ontrouw plegen al heel wat, maar nu komt het ware leven met een echte, opwindende situatie aanzetten. Het vreselijke nieuws, in het openbaar verteld, in aanwezigheid van de directrice! Maar haar nichtje, die suffe lompe trien, heeft amper een woord gezegd. Heus, er is iets mis met het kind, dat is Marina al eerder opgevallen. Ze geeft de schuld aan de blikseminslag. *Siestog*, ze is daarna nooit meer dezelfde geweest.

Neem een stukje boerenbescuit, zegt haar tante nijdig. Ze liggen op de achterbank.

Maar Amor wil geen boerenbescuit. Ze heeft geen trek. Tante Marina heeft altijd wel iets gebakken wat ze door anderen wil laten opeten. Om maar niet in haar eentje dik te zijn, zegt haar zus Astrid, en het klopt dat hun tante twee kookboeken heeft uitgebracht over lekkers bij de thee, populair bij een bepaald slag oudere witte vrouwen dat je tegenwoordig overal ziet.

Nou ja, bedenkt tante Marina, in elk geval is het kind makkelijk om mee te praten. Ze valt je niet in de rede of spreekt je niet tegen en ze wekt de indruk dat ze goed luistert, meer kun je niet wensen. Het is geen lange rit van de

school naar Menlo Park, waar de Laubschers wonen, maar de tijd heeft vandaag iets uitgerechts en tante Marina praat de hele tijd in een emotievol Afrikaans, op zachte en vertrouwelijke toon, met veel verkleinwoordjes, ook al zijn haar drijfveren niet welwillend. Het is het vaste onderwerp, over de manier waarop ma de hele familie heeft verraden door van religie te veranderen. Correctie, door naar haar oude religie terug te gaan. Naar joods zijn! Haar tante windt er al een halfjaar totaal geen doekjes om, al sinds ma ziek werd, maar wat moet Amor eraan doen? Ze is een kind, ze heeft geen macht, en wat is er trouwens zo verkeerd aan teruggaan naar je eigen religie als je dat wilt?

Ze probeert niet te luisteren, door zich op iets anders te concentreren. Haar tante draagt kleine witte golfhandschoenen wanneer ze rijdt, een aanstellerige gewoonte die ze ergens heeft opgeduikeld, of misschien is het alleen maar angst voor bacteriën, en Amor kijkt strak naar de bleke vormen van haar handen, die zich over het stuur bewegen. Als ze zich op die handen kan blijven concentreren, op hun vorm, met hun korte, stompe vingers, hoeft ze niet te luisteren naar wat de mond boven de handen zegt, en dan zal het niet waar zijn. Het enige wat waar is zijn die handen, en ik die naar die handen kijk.

...De waarheid is dat je moeder alleen maar bij de Nederlandse Gereformeerde Kerk is weggegaan en opnieuw met dat joodse gedoe is begonnen zodat ze mijn broertje kon pesten... Om maar niet op de boerderij begraven te worden, naast haar man, en dat is de ware reden... Je hebt de goede weg en de verkeerde weg en sorry dat ik het moet zeggen, maar je moeder heeft de verkeerde weg gekozen... Nou ja, hoe dan ook, verzucht tante Marina als ze bij het huis aankomen, laten we hopen dat God het haar vergeeft en dat ze nu rust heeft.

Ze parkeren op de oprit onder de luifel, met zijn prachtige

groene, paarse en oranje strepen. Erachter een diorama van wit Zuid-Afrika, de bungalow in een buitenwijk, rode baksteen, zinken dak, omringd door een gracht van uitgebleekte tuin. Eenzaam ogend houten klimtoestel op een groot geel gazon. Betonnen vogelbadje, een kinderspeelhuisje en een schommel die is gemaakt van een halve vrachtautoband. Waar ook jij misschien bent opgegroeid. Waar het allemaal begonnen is.

Wanneer haar tante op de keukendeur afstevent, loopt Amor achter haar aan, niet helemaal op de grond, een paar centimeter erboven, met een klein, duizeligmakend gat tussen haar en de dingen. Binnen staat oom Ockie een cola-brandy te maken, zijn tweede van deze ochtend. Hij heeft voor de overheid gewerkt, als tekenaar bij Waterzaken, en is onlangs gepensioneerd. Voor hem zijn alle dagen zonder fut. Hij springt overeind als hij door zijn vrouw wordt betrappt en gaat schuldbewust op zijn met nicotine bevlekte snor staan sabbelen. Hij heeft uren de tijd gehad om zich fatsoenlijk aan te kleden, maar loopt nog steeds in trainingsbroek, polohemd en slippers, een vierkantige man met dunnend haar dat met Brylcreem naar opzij over zijn hoofd is gekamd. Hij geeft Amor een klamme knuffel, heel gênant voor allebei.

Ik vind het erg van je moeder, zegt hij.

O, dat geeft niet, zegt Amor en meteen begint ze te huilen. Gaan de mensen nu de hele dag medelijden met haar hebben omdat haar moeder dat woord is geworden? Ze voelt zich lelijk als ze huilt, als een openbarstende tomaat, en vindt dat ze weg moet zien te komen, weg uit dit akelige kleine kamertje met zijn parketvloer en blaffende maltezer en de ogen van haar tante en oom die als spijkers in haar steken.

Ze haast zich langs oom Ockies naargeestige aquarium, het gangetje in, waar de muren zijn bewerkt met spachtel-

putz, momenteel populair in deze contreien, naar het toilet. Hoe ze de tranen van haar gezicht wast hoeft niet te worden verteld, vermeldenswaard is alleen dat Amor, zelfs als ze nog staat te snotteren, de deur van het medicijnenkastje opentrekt om een kijkje te nemen, iets wat ze doet in elk huis waar ze komt. Soms is het interessant wat je vindt, maar deze planken staan vol deprimerende spullen als Anusol en kleefpasta voor kunstgebitten. Daarna krijgt ze een schuldgevoel omdat ze heeft gekeken. Om zichzelf te kunnen vergeven moet ze op elke plank de voorwerpen tellen en ze wat netter neerzetten. Dan bedenkt ze dat haar tante zoiets zal merken en zet ze alles weer door elkaar.

Op de terugweg door het gangetje blijft Amor staan bij de open slaapkamerdeur van haar neef Wessel, de jongste en meest forse van het kroost van tante Marina, en de enige die nog thuis woont. Hij is al vierentwintig, maar na zijn dienstplicht heeft hij niets anders gedaan dan thuis rondhangen en zijn postzegelverzameling bijhouden. Naar het schijnt heeft hij problemen met het verlaten van het ouderlijk nest. Hij is depressief, volgens zijn vader, en zijn moeder zegt dat hij bezig is zijn eigen weg te vinden. Maar pa heeft de mening uitgesproken dat zijn neef gewoon lui en verwend is en gedwongen moet worden aan de arbeid te gaan.

Amor mag haar neef niet zo, vooral niet op dit moment, met die grote, plompe handen en dat bloempotkapsel, en de verdachte manier waarop hij de letter s zegt. Hij maakt sowieso nooit oogcontact, maar nu ziet hij haar amper staan, want zijn postzegelalbum ligt open op zijn schoot en hij zit door een vergrootglas naar een van de favorieten uit zijn verzameling te turen, het setje van drie ter nagedachtenis aan dr. Verwoerd, een paar maanden na de moord op de grote man uitgebracht.

Wat doe je hier?

Je moeder heeft me van school opgepikt. Daarna wilde ze je vader en nog wat boodschappen ophalen.

O. En nu ga je naar huis?

Ja.

Ik vind het erg van je moeder, zegt hij en eindelijk werpt hij haar een blik toe. Ze kan er niets aan doen, maar ze begint weer te huilen en moet haar tranen afvegen aan haar mouw. Maar hij is alweer met zijn aandacht bij de postzegels.

Ben je erg verdrietig? vraagt hij afwezig, nog steeds zonder haar aan te kijken.

Ze schudt van nee. Op dit moment is dat waar, ze voelt niets, ze is alleen maar leeg.

Hield je van haar?

Natuurlijk, zegt ze. Maar zelfs wanneer ze op deze vraag reageert, komt er niets in haar los. Vandaar dat ze zich afvraagt of ze wel de waarheid vertelt.

Een halfuur later zit ze op de achterbank van Ockies oude Valiant. Haar oom, die zich in zijn zondagse kleren heeft gestoken, bruine broek, geel overhemd en glimmende schoenen, zit met zijn flaporen recht voor haar, achter het stuur, terwijl de rook van zijn sigaret over de voorruit krieuwelt. Naast hem zijn vrouw, die zich heeft opgefrist en wat Je t'aime heeft opgespoten en een tas met bakbenodigdheden uit haar keuken heeft meegenomen. Op dit moment rijden ze langs de begraafplaats aan de westelijke rand van de stad, waar een kleine menigte rond een gat in de grond staat, en vlak daarbij ligt de Joodse begraafplaats, waar heel binnenkort, maar nee, denk daar maar niet aan, en kijk niet naar de graven, hoewel je toch per ongeluk het bord voor de Heldenakker ziet, maar wie zijn de helden, niemand heeft dat ooit uitgelegd, is ma nu een heldin, denk daar ook maar niet aan,

en daarna verzink je in die verschrikkelijke zone van beton en autowasserettes en smerig uitziende flats aan de andere kant. Als je de normale route aanhoudt, ligt de stad al gauw achter je, maar de normale route nemen kan vandaag niet want hij loopt langs Atteridgeville en er zijn daar trubbels in het township. Trubbels in de townships, dat wordt overal gemompeld, zelfs nu de Noodtoestand als een donkere wolk boven het land hangt en het nieuws gecensureerd wordt en overal een licht opgewonden stemming heerst, licht gealarmeerd, ze laten zich niet tot stilte manen, de stemmen die maar blijven praten, onder alles door, als een ijle statische ruis. Maar van wie zijn ze, die stemmen, waarom kunnen we ze nu niet horen? Ssst, je hoort ze vast wel als je goed oplet, je moet alleen bereid zijn te luisteren.

...We vormen het laatste bastion op dit werelddeel... Als Zuid-Afrika valt, drinkt Rusland champagne... Laten we duidelijk zijn, het meerderheidsbeginsel leidt tot communisme...

Ockie zet de radio uit. Hij is niet in de stemming voor politieke toespraken, kijken naar het uitzicht is een stuk fijner. In zijn verbeelding ziet hij zich langzaam op een ossenwagen het binnenland in rijden, als een van zijn Voortrekkende voorvaderen. Ja, er zijn nou eenmaal mensen die op een voorspelbare manier dromen. Ockie de dappere pionier, langzaam voortbewegend over de vlakten. Buiten glijdt een bruingeel landschap voorbij, droog, behalve waar er een rivier doorheen stroomt, onder een kolossale Hoogveldse hemel. De boerderij, die exact is wat ze haar noemen, al is het op geen enkele betekenisvolle manier een echte boerderij, een paard en wat koeien en een stel kippen en schapen, ligt daar tussen de lage heuvels en valleien, halverwege de Hartbeespoortdam.

Langs de weg, achter een afrastering, ziet hij een groep mannen met een metaaldetector staan, kijkend naar een ploeg inheemse knechten die gaten in de grond graven. Deze hele vallei is ooit van Paul Kruger geweest en er gaan hardnekkige geruchten dat ergens onder deze stenen twee miljoen pond aan Boerengoud begraven ligt. Dus graaf maar hier en graaf maar daar, op jacht naar de rijkdom van het verleden. Het is hebzucht, maar zelfs dat bezorgt hem een warm, nostalgisch gevoel. Het is een kranig zootje, mijn mensen, ze hebben het langer uitgehouden dan de Britten en ze zullen het ook langer uithouden dan de kaffers. Afrikaners zijn een volk apart, dat gelooft hij echt. Hij begrijpt niet waarom Manie zo nodig met Rachel moest trouwen. Olie en water laten zich niet mengen. Je ziet het terug in hun kinderen, misbaksels, stuk voor stuk.

Wat dat aangaat, zijn hij en zijn vrouw tenminste dezelfde opvatting toegegaan. Marina heeft haar schoonzus nooit gemogen. Alles aan die verbintenis was verkeerd. Waarom kon haar broer niet gewoon binnen zijn eigen stam trouwen? Ik heb een fout gemaakt, zei hij, en voor je fouten moet je boeten. Manie is altijd al hardleers geweest. Om tegen de wensen van zijn eigen familie voor zo iemand te kiezen, zo ijdel en trots, die hem op het eind natuurlijk heeft laten vallen. Vanwege de seks. Vanwege het feit dat hij zijn handen niet thuis kon houden. Een activiteit waar Marina nooit veel van heeft moeten hebben, afgezien van die ene keer in Sun City met die monteur, maar ai ai, wees stil, laat dat nou maar onbesproken. Da's altijd het zwak van mijn broer geweest, vanaf het moment dat hij zich begon te scheren heeft hij zich als een versierder gedragen, pleziertjes nagejaagd en problemen veroorzaakt, tot hij zijn fout beging en alles anders werd. Die fout is nu bezig zijn dienstplicht te vervullen, ergens ver weg.

Ze hebben hem vanochtend bericht gestuurd, hij komt pas morgen thuis.

Anton komt pas morgen thuis, zegt ze tegen Amor, en begint dan haar lipstick bij te werken in het zonneklepspiegel-tje.

Ze arriveren bij de afslag vanaf de verkeerde kant en Amor moet uitstappen om het hek open te maken en achter de auto weer dicht te doen. Daarna hobbelen ze over een ruwe grindweg waaruit op sommige plekken keien omhoogsteken die met een metaalachtig geluid langs het chassis schrapen. Het geluid klinkt voor Amor versterkt en snijdt door haar heen. Haar hoofdpijn is erger. Zolang ze op de open weg zaten kon ze min of meer doen alsof ze zomaar ergens was, zich doelloos voortbewoog. Maar nu laten al haar zintuigen haar weten dat ze er bijna zijn. Ze wil niet bij het huis aankomen, want als ze dat doet zal het onmiskenbaar waar zijn dat er iets gebeurd is, dat er iets in haar leven veranderd is en nooit meer terugverandert. Ze wil niet dat het weggetje doet wat het doet, onder de hoogspanningslijnen door gaan, in de richting van het *koppie*, de vlakke heuvel achter het huis, ze wil niet dat het de helling op gaat, ze wil het huis niet zien wanneer ze aan de andere kant afdalen. Maar het staat er wel, en ze ziet het.

Echt mooi heeft ze het nooit gevonden. Een raar gebouw, daar begint het al mee, zelfs toen haar grootvader het net gekocht had, wie bouwt er nou hier in de rimboe iets in die stijl? Maar toen opa verdronk in het reservoir en pa het huis erfde, begon hij kamers en schuren toe te voegen die geen enkele stijl hadden, ook al noemde hij ze lokaal geïnspireerd. Er zat geen logica in zijn plannen, maar volgens ma wilde hij het oorspronkelijke art deco wegwerken, want dat vond hij er verwijfd uitzien. O, wat een larie, zei pa, mijn aanpak is